

บทที่ 2

แหล่งข่าว

แหล่งข่าว (News Source) คือ ที่มาของข่าว ข่าวบางข่าวอาจรวบรวมข้อมูลข่าวมาเขียนจากแหล่งข่าวเพียงแหล่งเดียว เช่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือโฆษกขององค์กรหนึ่งนั้นได้สื่อข่าวมาฟังการแถลงข่าว โดยเจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้อมูลต่างๆแก่ผู้สื่อข่าวแต่เพียงผู้เดียว ทว่าข่าวบางข่าวอาจได้ข้อมูลข่าวมาจากแหล่งข่าวหลายแหล่งปนเปกัน เช่น ข่าวที่รัฐบาลประกาศให้สถาบันการเงินยุติการดำเนินกิจการ ซึ่งหนังสือพิมพ์ต้องรายงานข่าวจากทุกด้าน ทุกฝ่าย หนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวจากแหล่งข่าวหลายๆ แหล่ง ทั้งจากนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เจ้าของกิจการและพนักงานของสถาบันการเงินต่างๆ

แหล่งข่าวมีความสำคัญต่อการสื่อข่าวมาก เนื่องจากแหล่งข่าวช่วยให้ผู้อ่าน สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวที่อ่านได้จากแหล่งข่าวที่ปรากฏ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลสองฝ่าย แหล่งข่าวจะทำให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะและตัดสินใจได้ว่าความคิดเป็นที่แสดงออกมาของฝ่ายใดเป็นความคิดเห็นที่ผู้อ่านควรรับฟัง นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านแน่ใจได้ว่า ข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดในข่าวแต่ละข่าวนั้นเป็นรายละเอียดซึ่งผู้สื่อข่าวมิได้สร้างขึ้นเองหรือมิใช่เป็นความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวที่สอดแทรกลงไปในช่วงด้วย

ประเภทของแหล่งข่าว

การแบ่งประเภทของแหล่งข่าวจึงอาจแบ่งได้ตามลักษณะที่มาของข้อมูลข่าวคือ ¹

1. แหล่งข่าวประจำ (Beat)

แหล่งข่าวประจำซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ‘รัน’ (Run) นี้ หมายถึงบุคคล หรือ สถานที่ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของข่าวที่ผู้สื่อข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการให้ไปติดต่อหาข่าวอยู่เป็นประจำทุกวัน ทุกสัปดาห์ หรือเป็นระยะๆ แล้วแต่สถานการณ์ แหล่งข่าวประจำนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ราชการ รัฐ และบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของสถานที่ราชการ และรัฐวิสาหกิจนั้น จึงอาจจะเรียกแหล่งข่าวประจำดังกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า “แหล่งข่าวส่วนราชการ” (Official News Source)

ตัวอย่างของแหล่งข่าวประจำสำหรับหนังสือพิมพ์ของไทย ได้แก่ ทำเนียบรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ รัฐสภา สถานีตำรวจ ศาลและองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวแต่ละชนิด

สำหรับหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยนั้น นอกจากจะมีแหล่งข่าวประจำที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ยังมีแหล่งข่าวประจำที่อยู่ในจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านต่างๆ ซึ่งเรียกชื่อหนึ่งว่า แหล่งข่าวภูมิภาค อีกด้วย แหล่งข่าวภูมิภาคนี้ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด ที่ทำการอำเภอ สถานีตำรวจภูธร

2. แหล่งข่าวพิเศษ (Volunteer)

แหล่งข่าวพิเศษนี้ อาจจะเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน เช่น อุบัติเหตุ ผู้ประสบเหตุก็คือแหล่งข่าวพิเศษสำหรับนักข่าว นอกจากนี้อาจมาในรูปของผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้สื่อข่าวเป็นส่วนตัว อาทิ นักการเมือง หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ หรืออาจเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ แม้กระทั่งอาจจะเป็นผู้ที่เป็แหล่งข่าวประจำของผู้สื่อข่าวอยู่แล้ว แต่ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น เกรงว่าตนเองจะได้รับอันตรายถ้าเปิดเผยชื่อในการให้ข่าวแก่ผู้สื่อข่าว จึงได้ขอร้องให้ผู้สื่อข่าวปกปิดชื่อและคุณลักษณะ (Identification) เอาไว้ไม่ให้ระบุในข่าว

แหล่งข่าวพิเศษนี้ อาจมาในรูปของผู้หวังดี มีจดหมายหรือโทรศัพท์มาชี้แนะเบาะแส (Tip) แจ้งปฏิบัติการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือแจ้งเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดมหันตภัยแก่ประชาชนให้หนังสือพิมพ์พิจารณาตีพิมพ์เป็นการเตือนภัยก็ได้โดยปกติข้อมูลข่าวที่หนังสือพิมพ์ได้รับการชี้แนะเบาะแสมาจากผู้ชี้แนะเบาะแส (Tipster) นั้น หนังสือพิมพ์มักจะต้องใช้ความพินิจพิจารณาและระมัดระวังในการตรวจสอบเป็นพิเศษ เนื่องจากเบาะแสข่าวบางชิ้นจะให้ข้อมูลข่าวที่มีคุณค่าข่าวสูงมาก แต่เบาะแสข่าวบางชิ้นก็อาจจะให้ข้อมูลข่าวผิดพลาดด้วยเหมือนกัน

3. แหล่งข่าวจากองค์กรข่าว (News Syndicate)

องค์กรข่าว หมายถึง องค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจการขายข่าวให้แก่ลูกค้าสมาชิก ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศนั้นถือว่าเป็นแหล่งข่าวสำคัญอีกแหล่งหนึ่งสำหรับหนังสือพิมพ์ องค์กรข่าวดังกล่าวนี้มักเรียกกันว่า สำนักข่าว (News Agency) มีทั้งที่เป็นสำนักข่าวของรัฐและสำนักข่าวของเอกชน ลูกค้าสมาชิกของสำนักข่าวจะได้รับข้อมูลข่าวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน และที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ ในปัจจุบัน บางสำนักข่าวใช้ดาวเทียมสื่อสาร (Communication Satellites) ส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิก

นอกจากจะขายข่าวแล้ว สำนักข่าวบางแห่งยังให้บริการขายภาพถ่าย สารคดี บทวิเคราะห์ วิจารณ์ การตูนล้อการเมืองอีกด้วย

4. แหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ (Publications)

แหล่งข่าวแหล่งนี้อาจจะเป็นแผ่นประกาศ แถลงการณ์ ใบปลิว นิตยสาร วารสาร หนังสือที่เสนอเรื่องราวที่น่าสนใจและมีคุณค่าข่าวสูง เอกสารตีพิมพ์เผยแพร่การค้นคว้าทางวิชาการ

รวมทั้งข่าวแจกหรือข่าวประชาสัมพันธ์ที่หน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐและของเอกชนส่งมาให้หนังสือพิมพ์ดีพิมพ์ เพื่อแจ้งข่าวสารการปฏิบัติงานขององค์กรของตน

จากแหล่งข่าวที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น หากพิจารณารวมๆ แล้ว จะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ²

แหล่งข่าวเปิด (Open News Source) หมายถึง แหล่งข่าวที่ได้รับการระบุชื่อตำแหน่ง อาชีพ ฯลฯ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของแหล่งข่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่แหล่งข่าวเปิดเผยให้ผู้สื่อข่าวได้ทราบ

ส่วนแหล่งข่าวอีกประเภทหนึ่งตรงข้ามกับประเภทแรก เป็นแหล่งข่าวที่ไม่ต้องการให้ชื่อและคุณลักษณะถูกระบุในข่าว ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะเกิดอันตรายแก่ตนเอง การอ้างถึงแหล่งข่าวประเภทนี้มีกระบุเพียงว่า “แหล่งข่าวระดับสูง” “แหล่งข่าวจากวงการใกล้ชิด” เป็นต้น เรียกแหล่งข่าวประเภทนี้ว่า **แหล่งข่าวปิด (Confidential News Source)**

การใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าว

แหล่งข่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยชี้แนะให้ผู้สื่อข่าวทราบว่า ควรจะไปทำข่าวที่ไหน อย่างไร ฯลฯ จากการชี้แนะของแหล่งข่าวนี้เองที่ทำให้แหล่งข่าวมีอิทธิพลต่อการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าว ผู้สื่อข่าวจะต้องรู้จักวิธีการใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวอย่างถูกต้อง ไม่ปล่อยให้แหล่งข่าวมีอิทธิพลเหนือผู้สื่อข่าว จนทำให้การรายงานข่าวคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ดังนี้ ³

1. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวหนึ่งกับแหล่งข่าวหนึ่ง

เมื่อได้รับการบอกเล่าข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวครั้งใดก็ตาม ผู้สื่อข่าวควรต้องตรวจสอบข้อมูลข่าวที่ได้รับมานั้นจากแหล่งข่าวอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งข่าวของทางราชการ หรือแหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวจากสิ่งตีพิมพ์ที่ผู้สื่อข่าวมีอยู่ รวมทั้งตรวจสอบกลับไปแหล่งข่าวเดิมในกรณีที่มีข้อสงสัย หรือรู้สึกว่าคุณสมบัติที่ได้รับมาไม่กระจ่างชัดพอ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลอาจจงใจปิดบังอำพราง หรือ กล่าวเกินจริง เพื่อผลประโยชน์บางอย่างของตนหรือพวกพ้อง หรือ อาจเป็นได้ว่า แหล่งข่าวมีอคติต่อบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในข่าว ทำให้ข้อมูล และความคิดเห็นของแหล่งข่าวไม่ตรงตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หากผู้สื่อข่าวไม่ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาก็อาจจะทำให้การรายงานข่าวคลาดเคลื่อนไป

2. ปกป้องแหล่งข่าว

ในกรณีที่แหล่งข่าวซึ่งให้ข้อมูลข่าวแก่ผู้สื่อข่าว ขอร้องผู้สื่อข่าวไม่ให้ระบุชื่อ และคุณลักษณะของแหล่งข่าว เนื่องจากเกรงอันตรายจากกลุ่มอิทธิพลที่เกี่ยวข้องอยู่ในปฏิบัติการนั้นที่เป็นข่าว ผู้สื่อข่าวจะต้องซื่อสัตย์ต่อแหล่งข่าว จะต้องปกป้องแหล่งข่าวเอาไว้ โดยปกปิดชื่อและ

คุณลักษณะของข่าวเป็นความลับ ผู้สื่อข่าวก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการเขียนข่าวไม่ให้พลาด และเปิดช่องให้ผู้อ่านสามารถจับเค้าได้ว่า แหล่งข่าวนี้เป็นใคร

3. อย่าสัญญาเกี่ยวกับแหล่งข่าวในเรื่องการเสนอข่าว

ในกรณีที่แหล่งข่าวเปิดเผยข้อมูลข่าวแก่ผู้สื่อข่าว แต่ขอร้องผู้สื่อข่าวมิให้นำข้อมูลข่าวสารนั้นไปตีพิมพ์ ผู้สื่อข่าวไม่ควรรับปากแหล่งข่าว หากว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นกระทำต่อหน้าบุคคลจำนวนมาก เพราะข้อมูลข่าวนั้นสามารถลืตลอดไปสู่ผู้สื่อข่าวคนอื่นๆ ได้เช่นเดียวกัน

แต่หากว่าแหล่งข่าวให้ข้อมูลแก่ผู้สื่อข่าวเพียงคนเดียว แต่ขอร้องมิให้นำข้อมูลดังกล่าวไปตีพิมพ์โดยผู้สื่อข่าวยินยอมทำตาม ก็จะต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่าข้อมูลข่าวส่วนใดที่เปิดเผยไม่ได้

นอกจากนั้น ผู้สื่อข่าวไม่ควรสัญญากับแหล่งข่าวว่าจะเขียนข่าวอย่างไร และเสนอข่าวเมื่อใด เพราะเมื่อผู้สื่อข่าวรายงานข่าวไปแล้วก็ยังมีบุคคลอีกหลายคนที่จะกลับกรองข่าวนั้นว่าควรตีพิมพ์หรือไม่ อย่างไร และเมื่อใด อันได้แก่ หัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงอาจทำให้ผู้สื่อข่าวเป็นฝ่ายผิดสัญญากับแหล่งข่าวและไม่ได้รับความไว้วางใจ หรือไม่ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากแหล่งข่าวอีก

แบบฝึกหัดบทที่ 2

1. แหล่งข่าวคืออะไร มีความสำคัญอย่างไรต่อการรายงานข่าว
2. แหล่งข่าวแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
3. ในการทำข่าวโรงพยาบาลแห่งหนึ่งถูกกล่าวหาว่า ลักลอบผ่าตัดไตคนไข้เพื่อปลูกถ่ายอวัยวะให้ผู้อื่น ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องหาข้อมูลจากแหล่งข่าวใดบ้าง
4. เมื่อได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่เป็นบุคคล ผู้สื่อข่าวจะทราบได้อย่างไรว่าข้อมูลนั้นเป็นความจริง
5. ในการทำข่าวการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องหาข้อมูลจากแหล่งข่าวใดบ้าง
6. ผู้สื่อข่าวมีวิธีปกป้องแหล่งข่าวอย่างไรบ้าง

เชิงอรรถ

1. สิริทิพย์ ชันสุวรรณ. งานหนังสือพิมพ์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2539, หน้า 58-60.
2. ฉอ้าน วุฒิกรรมรักษา, อ่างแล้ง, หน้า 47.
3. ฉอ้าน วุฒิกรรมรักษา, อ่างแล้ง, หน้า 49-50.